Goticul în paradigma postmodernă. Incursiune în proza lui Andrei Codrescu și Venedikt Erofeev

Nicoleta MARINESCU

Universitatea „Babeș-Bolyai", Facultatea de Litere
"Babeş-Bolyai" University, Faculty of Letters
Personal e-mail: nicoletamarinescu@ymail.com

Postmodern Gothic: Forrays into Andrei Codrescu and Venedikt Erofeev's Prose

The article offers a glimpse into the complex subject of the gothic in the postmodern paradigm as well as several insights into two types of gothic– American and Soviet-- exemplified through the work of Andrei Codrescu and Venedikt Erofeev. Both of these writers' prose writings present gothic and postmodern features, analysed here through the lens of recent theories and concepts on the gothic.

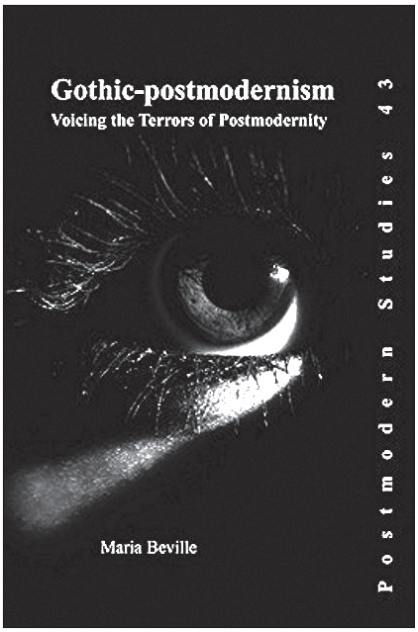
Keywords: American gothic, Soviet gothic, postmodern gothic and gothic postmodernism, Andrei Codrescu, Venedikt Erofeev

Idei introductive

Studiul de față comportă două mize: una metacritică, de depășire (sau cel puțin nuanțare) a modelelor de lectură critică existente deja pe plaja interpretativă a literaturii gotice postmoderne și o alta de decantare a unui model de lectură fidel textului, o lectură sincronică, circumscrisă paradigmei epistemice postmoderne, dar în același timp sensibilă la nuanțe, diferențe, idiosincrazii.

Selecția și alăturarea celor doi autori – Andrei Codrescu și Venedikt Erofeev - nu este aleatorie. Operele lor se pretează în mod pertinent unor studii transversale care pot aduce contribuții la înțelegerea fenomenului postmodern în literatura contemporană, atât în spațiul occidental anglo-american, cât și în cel rusesc. Despre acești doi autori contemporani s-au scris studii ample. Câteva exemple relevante în acest sens ar fi studiile Ruxandrei Cesereanu (Cesereanu 2010: 51-61; 2016: 175-187), cartea Oanei Strugaru (Strugaru 2013), cartea lui Kirby Olson (Olson 2005) focalizate pe opera lui A. Codrescu. Dintre cele preocupate de universul ficțional al lui Venedikt Erofeev amintim studiul lui Vadim Shneyder (Shneyder 2012 : 23-46), cel al lui Oliver Ready (Ready 2010 : 437-467), precum și cartea recentă Venedikt Erofeev Moscova-Petușki. Comentarii de Eduard Vlasov (Vlasov 2015).

Cu toate acestea, exegeza scrierilor acestora este departe de a fi epuizată. În general, studii abundente cartografiază dubla apartenență culturală a celor doi autori, și stabilesc, astfel, dialogul intertextual în care se angajează acești scriitori cu predecesorii lor conaționali, precum și cu scriitorii afini din afara granițelor literaturilor lor naționale. De asemenea, se discută în termeni de apartenență și disociere sau diferențiere față de un anumit canon literar, de influențe, distanțări

polemice sau chiar "anxietăți de influență", adică importul mai mult sau mai puțin conștient al unor modele culturale, paradigme stilistice, în încercarea de a crea modele noi sau de a restitui un patrimoniu cultural prea repede, prea brutal surclasat.

Apartenența prozei lui Andrei Codrescu la arealul literaturii gotice americane sudice este practic nesemnalată în critica română, în afara studiului nostru nepublicat, *Andrei Codrescu și tradiția goticului american sudic* (2014). Poate din cauza aceleiași "anxietății de influență" care îl împiedică pe Venedikt Erofeev să recunoască *Lauda prostiei* de Erasmus de Roterdam printre sursele literare care au stat la baza scrierii poemului său în proză, *Moscova-Petușki* (vezi Ready 2012) Andrei Codrescu, la rândul lui, mărturisește că nu s-a gândit niciodată la tradiția gotică atunci când și-a scris romanele. Cel mai interesant, în aceste cazuri, este felul în care tradiția, fie ea premodernă, în cazul lui Erofeev, fie ea gotică postmodernă, în cazul lui Andrei Codrescu, gândește prin acești autori.

Goticul își răsfrânge rădăcinile și prinde teren și în romanele lui Venedikt Erofeev, deși nici acest fenomen nu este semnalat de critica internațională. Așa cum arată cercetătoarea britanică Muireann Maguire, Goticul sovietic datează din anii 1920, imediat după Razboiul Civil din Rusia, din anii 1917-1922, și este reprezentat de scriitori cunoscuți precum Evghenii Zamiatin, Andrei Platonov, Mihail Bulgakov, Feodor Gladkov, însă și de scriitori de nișă, precum Sigismund Krjijanvski și Aleksandr Beliaev. Acești autori se folosesc de cronotopi consacrați ai literaturii gotice tradiționale, precum castelul bântuit, vampiri, șarlatani, corporalitatea monstruoasă, demența și moartea din cauze nenaturale. Funcțiile acestor cronotopi cu dublă apartenență gotică și fantastică sunt acelea de a servi drept reacție față de traumele induse de revoluție și războiul civil, de a face propagandă și de a submina monolitul cultural pe care îl reprezenta realismul socialist (Maguire 2009).

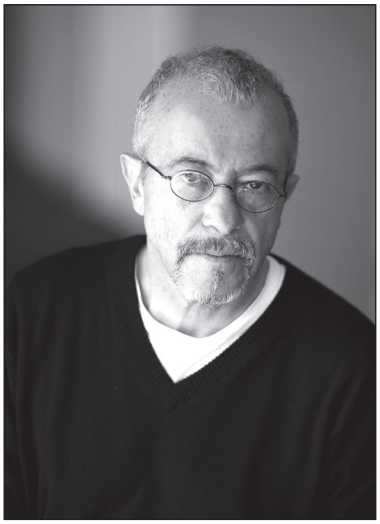
Din perspectiva goticului sovietic, în care se înscrie literatura lui Venedikt Erofeev, caracteristicile acestei literaturi sunt: fluiditatea genului, ciclul narativ jucăuș și parodic, perspectivele ontologice cinice și abordarea deconstructivă a marilor narațiuni (Beville 2009). Montarea unui nivel separat de existență în a cincea dimensiune este un punct interesant de discuție, precum e și explorarea conceptului de moarte simbolică. Amintim, printre alte caracteristici ale goticului sovietic și fluctuațiile de gen, care amestecă o estetică gotică cu satira politică, fantezia supranaturală și cea istorică, narațiunea mitologică (Beville 2009).

Naratorul în mod paradoxal inconștient din *Moscova-Petushki* este un exemplu intrigant de *uncanny corpse* („cadavru straniu"), subiectivitate-alteritate descărnată, a cărui simplă existență postulată pe inexistența sa aduce o provocare ideii de dumnezeu. Goticul operează pornind de la un ideal moral creștin de bază al dualității dintre bine și rău și funcționează în așa fel încât să submineze această idee, prezentând o moralitate deconstructivă, care e prin natura sa plurală, făcând ecoul scrierilor lui Milton și Blake. Din anumite texte gotice și postmoderne, ar părea că figura lui Dumnezeu este tărâmul suprem pentru identitate, așa cum e el prezentat ca întreg și totalizator. În același sens, diavolul apare ca fundament pentru conceptul de identitate plurală și chiar non-identitate acolo unde pierderea sinelui și "posesia" au stat în centrul narațiunii (Beville 2009).

Citindu-i pe Andrei Codrescu și Venedikt Erofeev

În ceea ce îl privește pe Venedikt Erofeev, pactul cu diavolul, laitmotiv al literaturii gotice, are o prezență diegetică puternică în *Moscova-Petușki*, funcționând ca o glosă auctorială auto-referențială. Venedikt Erofeev se comportă față de Venicika, eroul propriei sale narațiuni, la fel cum se comportă Goethe față de Werther, într-un act de delegare a sinuciderii. Axioma este una simplă, susține Venedikt: un autor care e bântuit de gândul sinuciderii, dar prea laș să îl ducă la îndeplinire își va pune propriul personaj să se sinucidă în locul său. Rana autoscopării, deschisă în goticul timpuriu, atât european, cât și american, își declină implicațiile până în proza de sfârșit de secol XX, în opera lui Erofeev (Marinescu 2013 : 349-355).

Subiectivitatea este pusă în criză, chestionată, problematizată, omorâtă și pe alocuri reînviată în opera celor doi autori, unde corporalități ciudate orchestrează materia textuală și ne vorbesc când de dincolo, când de dincoace (de mormânt), prin intermediul unor dispozitive narative descărcate din caravana gotică, plimbată de-a lungul literaturii ultimelor trei secole.

Sursă foto: https://www.europafm.ro/scriitorul-american-de-origine-romana-andrei-codrescu-soseste-astazi-in-romania/

Tema comună de cea mai mare constanță în acestă literatură este inițierea în propria moarte în paradigma questei, care se revendică de la tradiția creştină, dar nu se limitează la ea.

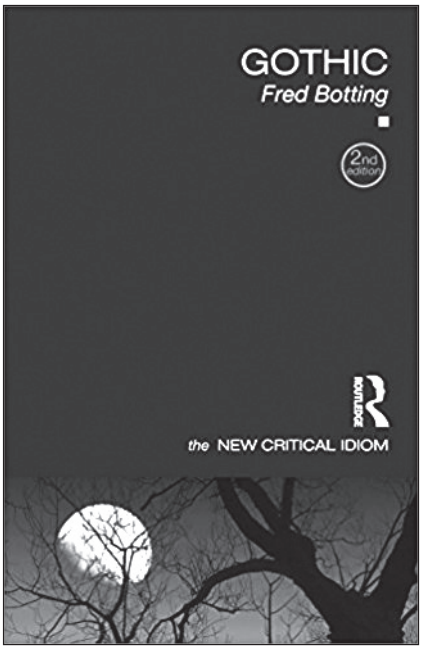
Literaturizarea terorii în romanele lui Andrei Codrescu şi în scrierile lui Venedikt Erofeev cunoaşte o paletă largă de nuanțe, pentru că tratamentul ficțional aplicat în cazul fiecăruia dintre cei doi autori este unul pe cât de angajat, pe atât de idiosincratic. Dispozitivele narative cu care lucrează cei doi autori se revendică din recuzita postmodernismului gotic, care interpelează tradiția gotică, dar pe care o depăşeşte fiecare pentru a-şi crea propriul drum. Acolo unde la Erofeev domină entropia (salvarea personajelor coincide cu moartea lor violentă), la Codrescu universul ficțional este ferit de pericolul disoluției. Altfel spus, la Erofeev teroarea are un traiect centripet, orientată spre interiorul lumilor sale ficționale (şi o să vedem în numele cărui crez artistic), la Codrescu teroarea are un traiect centrifug, ținută sub control de un dispozitiv narativ făcut să o evacueze, mai degrabă decât să o antreneze împotriva propriei schelării.

Având în vedere faptul că goticul american este ancorat în realitatea sclaviei şi în anxietățile generate de dorința şi de frica rasială (Goddu 1997), observăm fațete ale sclaviei moderne şi în proza lui Codrescu. Realitatea acestei sclaviei moderne, inclusiv sclavia sexuală şi formele de manipulare în masă sunt ilustrate în romanele lui Andrei Codrescu, cu precădere în *Mesi@,* unde unul dintre personajele principale, Felicity, îi cade victimă Reverendului Mullin, care o supune unui regim de spălare a creierului şi de pierdere a identității.

Lectura cărții lui Venedikt Erofeev, *Moscova-Petuşki* se află în avalul lecturii interpretative a romanului *Maestrul şi Margareta* de Mihail Bulgakov, realizată de Maria Beville (Beville 2009). Beville îi aplică acestui roman o lectură tematică, în cheia criticii genetice, de atribuire de surse şi stabilire a rețelei intertextuale în care se află plasat. Demonstrația apartenenței romanului la categoria de gotic postmodern este una în mare măsură convingătoare. Rezervele pe care le întâmpină acest studiu critic din partea mea țin de o anumită cecitate hermeneutică generată de plasa interpretativă țesută de critic pentru a capta în ea țesutul viu al textului analizat. În această instanță, aceast gen de impas critic poate fi privit ca un *grid lock,* un blocaj de captare a energiilor unui text în vederea validării unui postulat critic.

Beville porneşte de la afirmația lui Lev Tolstoi, conform căreia operele de artă importante îşi creează întotdeauna propriile forme, care nu se conformează ierarhiei generice deja stabilite în branşă. Astfel, Bulgakov la rândul lui alătură elemente de scriitură auto-reflexivă, pe care critica o va înscrie mai apoi sub incidența postmodernismului, cu elemente ce țin de tradiția gotică. Exercițiul de lectură al romanului *Maestrul şi Margareta,* scris în anii 1920, publicat în 1967, ca primă mostră reprezentativă de postmodernism gotic sovietic se plasează la un prim capăt de spectru, la celălalt capăt situându-se romanul lui Venedikt Erofeev, *Moscova-Petuşki*, publicat în 1969. Relectura romanul lui Erofeev este realizată prin prisma articolului scris de criticul Vadim Shneyder, "The Problem of Postmodernism in Russian Literary History: A Comparative Reading of *Summmer in Baden-Baden* and *Moscow to the End of the Line*" (Shneyder 2012). Ambele studii, atât acela al Mariei Beville, cât şi acela al lui Shneyder, folosesc parametrii de cercetare de natura genetică (în sensul de critică genetică) şi generică (teoria genurilor literare) pentru stabilirea apartenenței arealului cultural şi filiației canonice a operelor analizate.

O primă premisă luată în calcul este aceea a lui Borges, conform căreia fiecare scriitor îşi inventează proprii precursori. Interesant de urmărit în fiecare dintre cele două studii este demersul critic de atribuire de surse, un demers cu o miză destul de bine împământenită. "Sursele" şi referințele intertextuale pot fi destul de fidel reconstituite, pentru că atât Bulgakov, cât şi Erofeev se plasează la intersecția unor magistrale literare – mitul faustic, literatura evanghelică, canonul şi *establishment*-ul literar - iar cele două producții literare rezultante, contextul apariției lor, şi, în foarte mare măsură, istoria receptării şi propagării vectorilor estetico-filosofici puşi în mişcare de Bulgakov în anii 1920, de Erofeev în anii 1960, şi mai apoi, toate aceste fenomene culturale au intrat deja sub lupa criticilor culturali şi a istoricilor literari. Dimensiunea de romane-cult atinsă *Maestrul şi Margareta* şi de *Moscova-Petuşki* este evidentă din amploarea receptării acestor cărți de la data la care au început să circule în *samizdat* şi *tamizdat* şi nu face în

sine obiectul acestui articol. Miza cercetării este aceea de a decela în primul rând un model de lectură din aproape în aproape al textelor în lucru, ținând cont de existența unor variante premergătoare, în cazul lui Bulgakov, precum și de contextul cultural al producerii romanului (denumit astfel provizoriu) *Maestrul si Margareta.*

De la Bulgakov până la Erofeev avem deja un traiect definit al acelor *flickering clusters,* constelație de atribute de stil, sintaxă, gramatică narativă, atmosferă, ton și arhitectonică epistemică pe care le numim astăzi postmodernism, ca încadrament cultural, și gotic, drept categorie generică aparte. Parcursul acestei comete gotice postmoderne care tranzitează spațiul literar sovietic din timpul lui Stalin, respectiv Brejnev, își are origini ce datează din secolul al XIX-lea, în operele lui N. Gogol și F. Dostoievski, devine din ce în ce mai vizibil în operele imediat premergătoare romanului *Maestrul și Margareta,* dezvoltă echivalentul astronomic al unui „cap" odată cu opera lui Bulgakov, are apartenențe de areal cosmologic în operele lui V. Nabokov (în romanul *Pale Fire*, de exemplu), o duce foarte bine în opera lui Erofeev, și, evident, orbitează în continuare pe firmamentul contemporan. Pentru un fenomen care originează în și legitimează literar spiritul nihilist întâlnit în opera lui Dostoievski, cu influențe nietzscheene, parcursul este unul evident spectaculos, deși explicabil în zeitgeistul secolelor XIX-XXI. Particularitățile de la caz la caz ale fiecărei producții literare antrenate în parcursul acestei comete merită și de altfel și reclamă atenția unui arheolog al ideilor echipat cu o lupă foarte fină, cum am precizat deja, și mai ales cu o perie cu peri moi, pentru îndepărtarea particolelor de praf sau de spoială acumulate de aceste artefacte culturale în procesul transmisiei lor către cititori, consumatori, colecționari.

Cele mai importante considerente în cazul ambelor texte analizate și a producției lor literare este problematica subiectivității, postulată pe un model fluctuant, în contradicție evident flagrantă cu preceptele realismului socialist și raportarea la canonul literar instituit la vremea conceperii celor două texte. Vena contestatară prezentă la Bulgakov și Erofeev merită o nuanțare foarte fină, pentru că problema agenției și intenționalității autorului, precum și problematica semiotizării, a relațiilor dintre textul ca mesaj și prezența auctorială în text, ca instanță care arbitrează codificarea și de-codificarea mesajului este (și nu este!) pusă în criză.

Dacă atât Beville, cât și Shneyder aplică, fiecare la rândul lui, autorului studiat, eticheta de „postmodernism *avant la lettre*" ; „litera" de lege a postmodernismului ar fi arondată anului 1990. Lectura celor două romane în logica *cyberpunk*-ului ar fi, evident anacronică, însă nu și difuzarea acestora în spațiul virtual. Acest demers de lectură va face obiectul unui studiu viitor.

Considerăm utile teoriile ce explică fenomenul postmodern sovietic: Boris Groys avansează ipoteza, conform căreia hiperrealitatea postmodernă se găsea deja latent în cultura sovietică, încă de la începuturile sale sau chiar mai înaintea ei (Groys 1998, 76-90; vezi și Epstein 1995); Gilles Lipovetsky susține decalajul dintre ideologia oficială sovietică și viața de zi cu zi (Lipovetsky 1999, 2008); în timp ce în accepțiunea lui Frederic Jameson nu se poate stabili o relație de cauzalitate între dezvoltările economice și tehnologice globale, și emergența postmodernismului în Est sau în Vest (Jameson 1991). Pe de altă parte, utilă este și postularea lui Shneyder a unor modele de propagare a esteticilor postmoderne, în manieră neoficială. A presupune că aceste modele s-au propagat uniform, fără să întâmpine vreo rezistență în afara cenzurii ideologice, un model de cenzură de sus în jos, este o eroare teoretică. În realitate, culoarele pe care circulă aceste idei comportă parametri de clasă, apartenență etnică și areal geografic, care constituie un cumul de forțe composite ce afectează circulația textelor și a discursurilor nu doar între republicile Uniunii Sovietice, ci și în cadrul unei singure republici. Poziția critică a lui Shneyder ia în considerare teoreticienii francezi ai postmodernismului și anume Lyotard, Baudrillard și Barthes, care analizează postmodernismul ca fenomen cultural ca atare, însă deschide câmpul de discuție al acestui fenomen astfel încât să includă și realitățile materiale, de teren ale acestui fenomen, nu doar atributele sale abstracte.

Apariția romanului *Moscova-Petușki* în 1969 survine după apariția operei lui Andrei Bitov *Casa Puskin* la sfârșitul anilor '60, în siajul publicării sau republicării a multora dintre marile opere moderniste din anii 1920, 1930. Un interes aparte în cadrul

incursiunii noastre îl ocupă propagarea și promovarea literaturii lui Venedikt Erofeev în spațiul virtual. Există un paralelism elegant între fluiditatea subiectului naratologic și a noii percepții a subiectivității ce se face simțită în literatura rusă gotică postmodernă, exemplificată în romanele *Maestrul și Margareta* și *Moscova-Petușki,* și paradigma epistemică *cyberpunk*, bazată pe un model asistemic, descentralizat, în care perifericul este privilegiat.

La nivel strict textual, acest aspect rezultă din tratamentul aplicat moștenirii literare. Romanul conține o istorie întreagă a literaturii ruse sau, cel puțin, enumerări ale celor mai importante lucrări și autori ai tradiției literare rusești. Venicika demititează în mod ironic existența lui Pușkin, care este înlocuită de rețete de băuturi alcoolice și bârfe.

> Scriitorii sunt imaginați nu ca exponate statice în muzee, ci ca ființe vii. Istoria culturală se asigură că ei sunt cunoscuți ca personaje intime, din cercul familial, nenumiți pe numele lor propriu, pentru că acest nume i-ar sigila ca monumente istorice. Dorința implicită a naratorului, oricât de nerealizată și contradictorie, este să îi elibereze figurile canonice din închisoarea lor în istoria literară, folosind acele detalii din viața lor păstrate de istoria literară și recogniscibile pentru ceilalți tocmai datorită mitologizării care și-i revendică. (Schneyder 2012, 30; trad.n.)

Venedikt Erofeev nu este doar arhivarul unei astfel de istorii, el are grija de a se insera în interiorul ei prin intermediul unui prezențe naratoriale simulacru, în persoana lui Venicika, denumit la fel de neprotocolar cum este tratat și Pușkin. Prezența naratorială este una simulacru, pentru că întreaga sintaxă narativă cedează sub greutatea limbajului de lemn pe care îl imită, se dezarticulează și nu mai duce nicăieri. Se discută mult în critică despre posibilitatea existenței unei dimensiuni transcendentale în *Moscova-Petușki* și în ce măsură evadarea lui Venicika în literatură comportă un *positum* real, o posibilitate viabilă de supraviețuire și păstrare a unei dimensiuni mistice, sacre a existenței. Există în text o ironie (chiar o *trans-ironie*, potrivit lui Epstein) corozivă care destabilizează orice încercare de lectură totalizatoare.

În antologia editată de Charles Crow, *A Companion to American Gothic* (Crow 2004) criticul Arthur Redding, identifică, în capitolul intitulat „Apocalyptic Gothic" două trăsături majore ale literaturii americane, constitutive încă de la primele scrieri din secolul al XVII-lea. Aceste două trăsături sunt goticul și apocalipsa (Redding 2004, 354-355).

Romanele lui Andrei Codrescu, scriitor român-american, întrunesc din plin criteriile de încadrare în cele două categorii tematice amintite mai sus, ca fiind un cuplet tematic definitoriu pentru literatura americană. În panorama studiilor literare și culturale contepomporane curente, goticul este din plin dezbătut, relevanța lui ca și concept operativ radical este incontestabilă, cu atât mai mult cu cât definirea lui nu întrunește un consens între critici. Consensul există, dimpotrivă, în recunoașterea dificultății de a defini acest concept. În cele din urmă, goticul este un obiect - instrument critic de grad secund - care este cel mai bine pus în evidență și acționează cel mai eficient în contexte culturale și practici de producție textuală ce necesită o examinare fină, *in situ*, pentru a permite sesizarea diferențelor și nuanțelor. Următoarele pagini vor lua în considerare o suită de abordări ale goticului contemporan, din perspectiva unor studii critice reprezentative din ultimele decenii. Apocalipsa și goticul sunt două dintre firele cele mai evident recognoscibile în țesătura romanescă a prozei de maturitate a lui Andrei Codrescu, care însumează romanele *Contesa sângeroasă*, *Mesia*, *Casanova în Boemia* și *Wakefield*.

Racordarea tematicii romanelor lui Codrescu la cele două surse profunde de inspirație ale literaturii americane nu pare să fi fost un gest premeditat sau calculat, din partea autorului. Însă, după o conviețuire de mai bine de cincizeci de ani cu literatura americană la ea acasă, umbra gotică în scrierile lui Codrescu devine firească.

Gestul chiar și pasager de a restitui scrierilor lui Codrescu o anumită masculinitate sau cel puțin de a enunța ceea ce este evident este motivat de paradoxul imaginativ care generează și susține o mare parte din universul ficțional al lui Andrei Codrescu, postulat, în primele două romane de mai sus, pe identificarea autorului cu personalități feminine, în contrast cu perspectivele preponderent masculine din celelalte două romane. Transgresia genurilor este un exercițiu cu miză epistemologică, ontologică și etică în cele patru romane, care se lansează în examinarea contestatară, profund angajată și iluminatorie a problematicii identității subiectului modern și postmodern, înțeles atât în accepțiunea lui de subiectivitate cvasi-umană, cât și din perspectivă textuală (literar-culturală).

Studiile de sinteză asupra goticului survolate de noi până acum conțin sistematizări ale materialului de lucru de tip diacronic – a se vedea Fred Botting (Botting 2014), Jerrold Hogle (Hogle 2002) - identificând goticul ca fenomen literar-cultural originar în Anglia secolului al XVII-lea, cu arii de răspândire în întreaga lume, și exponenți în varii literaturi naționale pe perioada celor patru secole ce au urmat până în prezent. Demersul acesta este unul de istoricizare a goticului ca fenomen cultural, grilele de ordonare a materialului inventariat fiind criteriul temporal (încadrarea istorică în corpusul literar aferent unui anumit secol) și implicit urmărirea unui anumit parcurs evolutiv, chiar teleologic, în „geneza" și „dezvoltarea" goticului ca fenomen, din modernitate până în postmodernism și postumanism. Teoretic, lectura romanelor lui Codrescu

se poate face din această perspectivă istoricizantă, cu atât mai mult cu cât fiecare dintre cele patru romane este arondat în mod clar unui secol (singurul secol care nu are încă un roman al lui fiind secolul XIX). Având în vedere că aceste romane sunt creația unui autor, criteriul axiologic și teleologic nu le este deloc străin. Există, însă, studii recente, precum cel al lui Justin Edwards (Edwards 2003) sau Robert K. Martin (Martin și Savoy 1998), care pun în discuție barierele epistemologice ridicate de o astfel de abordare a unui fenomen cum e cel gotic, prin natura sa profund auto-reflexiv și intens problematizant al unor categorii economic-social-culturale de bază, așezate la însăși temelia culturii occidentale, și care tulbură granițele stabilite de anumiți parametrii culturali prestabiliți.

Concluzii

Studiul de față semnalează pertinența asocierii operelor unor autori cu dublă apartenență culturală precum Andrei Codrescu și Venedikt Erofeev, care recurg, în decade diferite ale secolului XX (anii 60 în cazul lui Erofeev, respectiv anii 90 și în prezent, în cazul lui Codrescu) la formule de scriere patentate de tradiția gotică universală, dar adaptate în mod unic, idiosincratic, paradigmei postmoderne contemporane, care reciclează în mod inovator idei patinate pentru timpuri noi.

Bibliography:

Beville, Maria. *Gothic-Postmodernism: Voicing the Terrors of Postmodernity*. Amsterdam - New York, Rodopi, 2009.

Botting, Fred, *Gothic*. 2nd edition. New York, Routledge, 2014.

Cesereanu, Ruxandra. „L'alchimie scripturale chez Andrei Codrescu" în *Synergies*. Roumanie. No. 5, 2010, pp. 51-61

Cesereanu, Ruxandra. "Andrei Codrescu – An Anarchetypal Writer" în *Caietele Echinox* vol. 30, 2016, pp. 175-187.

Codrescu, Andrei. *Contesa sîngeroasă*. Iași, Polirom, 1995.

Codrescu, Andrei. *Mesi@*. Iași, Polirom, 1999.

Codrescu, Andrei. *Casanova în Boemia*. Iași, Polirom, 2005.

Codrescu, Andrei. *Wakefield*. Iași, Polirom, 2006.

Bloom, Harold Anxietatea influenței. O teorie a poeziei. București, Paralela 45. 2008.

Epstein, Mikhail. *After the Future: The Paradoxes of Postmodernism and Contemporary Russian Culture*. Trans. Anese Miller-Pogacar. Amherst: U of Massachusetts P, 1995.

Erofeev, Venedikt. *Moscova-Petușki*. Trad. De Emil Iordache, Iași, Polirom, 2014.

Goddu, Teresa A . *Gothic America. Narratives, History, and Nation*. New York, Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 1997.

Groys, Boris. "A Style and a Half: Socialist Realism between Modernism andPostmodernism." Trans. Julia Trubikhina. In *Socialist Realism without Shores*. Eds. Thomas Lahusen and Evgeny Dobrenko. Durham, NC: Duke UP, 1998, pp. 76-90.

Hogle, Jerrold E., *The Cambridge Companion to Gothic Fiction*. Cambridge, Cambridge University Press, 2002.

Jameson, Fredric. *Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham, NC: Duke UP, 1991.

Lipovetskii, Mark. *Paralogii: Transformatsii (post) modernistskogo diskursa v russkoi kul'ture 1920-2000-x godov*. Moskva: Novoe literaturnoe obozrenie, 2008.

Lipovetsky, Mark. *Russian Postmodernist Fiction: Dialogue with Chaos*. Ed. Eliot Borenstein. Armonk, NY: M.E. Sharpe, 1999.

Martin, Robert K., Eric Savoy (ed.). *American Gothic: New Interventions in a National Narrative*. Iowa City: University of Iowa Press, 1998.

Maguire, Muireann *Soviet Gothic-fantastic: a study of Gothic and supernatural themes in early Soviet literature* (doctoral thesis). https://doi.org/10.17863/CAM.16325. 2009

Marinescu, Nicoleta "Metaphysical Drunkenness in Moscova-Petushki by Venedikt Erofeev" Dialogul slaviștilor la începutul secolului al XXI-lea. Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2013, pp. 349-355.

Olson, Kirby. *Andrei Codrescu and the Myth of America.* McFarland and Co., 2005.

Redding, Arthur. "Apocalyptic Gothic". In Charles L. Crow (ed.), *A Companion to American Gothic.* 2004, pp. 447-461.

Ready, Oliver "In Praise of Booze: "Moskva-Petushki" and Erasmian Irony". The Slavonic and East European Review, Vol. 88, No. 3 (July 2010), pp. 437-467

Shneyder, Vadim. "The Problem of Postmodernism in Russian Literary History: A Comparative Reading of *Summer in Baden-Baden* and *Moscow to the End of the Line*". *Studies in Slavic Cultures* 9, 2012, pp. 23-46.

Strugaru, Oana, *Exilul ca mod de existență. Andrei Codrescu în spațiul textual al dezrădăcinării*. București, Editura MLR, 2013.

Vlasov, Eduard *Venedikt Erofeev Moscova-Petușki. With Commentary by Eduard Vlasov.* Azbuka. Sankt Petersburg. 2015